

Færøerne vil bestemme sin egen skæbne

AF JENIS AV RANA

Færøerne har i stigende grad taget ansvar for sin egen skæbne, også internationalt. Vi har syv missioner udenlands, men vi har behov for mere ansvar og råderum. Det bør regeringen i København indstille sig og finde pragmatiske løsninger på.

Færøerne har gennemgået en rivende udvikling – økonomisk, kulturelt, befolkningsmæssigt og ikke mindst politisk – gennem de seneste generationer.

Hvis vi kigger 100 år tilbage, var Færøerne et øsamfund i en overgangsfase fra et tilbagestående bondesamfund på vej mod at blive en moderne fiskerination. Denne udvikling blev primært drevet frem af færingerne selv. Det er tankevækkende, at datidens Færøerne var et dansk amt under ledelse af en udsendt amtmand fra København samt et samfund, hvor dansk var det eneste officielt anerkendte sprog, og hvor Dannebrog vejede over alle offentlige bygninger.

I dag er Færøerne en af verdens førende nationer indenfor fiskeri og fiskeopdræt, et globaliseret velfærdssamfund med egen regering, *landsstýrið*, og lovgivende forsamling, *Løgtingið*, og en aktiv færøsk udenrigstjeneste med syv udenlandske repræsentationer i hovedstæder som London, Bruxelles, Beijing, Moskva og Tel Aviv. Den færøske nationalbevægelse har været drivkraften for opbygningen af den færøske nation og udbygningen af landet, ikke mindst den veludbyggede infrastruktur: Både den fysiske med veje, undersøiske tunneller, havne og så videre, samt telefoni, mobil- og internet. Færøernes radio og TV blev etableret af færinger selv, idet Danmarks Radio aldrig blev udbredt til også at omfatte Færøerne. Dette har utvivlsomt haft stor betydning for styrkelsen af det færøske sprog og kultur. Alt dette har været med til at skabe den samhørighed og sammenhængskraft, der ligger til grund for den færøske nation.

Selvbestemmelse er kernen i det moderne Færøerne

Den gryende nationale selvforståelse mod slutningen af 1800-tallet var først præget af et ønske om at værne om den færøske kulturelle identitet og sprog. Den udviklede sig imidlertid hurtigt til et ønske om øget eller fuld politisk selvbestemmelse. Særligt efter Anden Verdenskrig har Færøerne politisk set gradvist opnået større autonomi og overtaget stadig flere ressortområder.

Den stærke nationale færøske identitet har været en afgørende faktor for, at det er lykkedes for det færøske folk at skabe den økonomiske vækst. Den ligger til grund for, at Færøerne i dag er en blomstrende nation. Vi kan sammenligne med Shetlandsøerne, der har gennemgået en markant anden udvikling i de sidste 100 år. Den altafgørende faktor er, at Færøerne har opnået stadig større autonomi og ser sig selv som en nation, som centrum i sin egen verden. Shetlandsøerne ser ikke sig selv som en nation og centrum,

men som en skotsk periferi i en britisk stat, hvor beslutninger i høj grad tages i Edinburgh og London.

Selvbestemmelse drejer sig om at kunne tage ansvar for sit eget land. Man kan nemlig ikke forvente, at andre er bedre i stand til at varetage dine interesser. Historien har lært os, at det er Færøernes folk, der selv bør og skal afgøre Færøernes fremtid og tage sagen i egen hånd.

Behov for større råderum

Færøernes mulighed for at deltage i det internationale samfund er juridisk baseret på Hjemmestyreloven fra 1948 og den mere moderne Udenrigspolitiske Lov fra 2005 (Lov om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler). Men de eksisterende rammer begrænser Færøerne i forhold til at kunne varetage egne interesser. Den danske regerings paradigme fastslår nemlig, at Kongeriget er en enhed, som skal og må agere som én enhed på den internationale arena.

Den færøske regeringskoalition har en målsætning om, at den såkaldte udenrigspolitiske lov skal revideres. Målet er udtryk for et bredt politisk ønske om større råderum til at varetage egne udenrigspolitiske interesser. Dette ønske er blevet mere og mere udtalt de senere år, og det deles generelt over hele spektret af færøske politiske partier.

Den udenrigspolitiske lov fra 2005 er en kodificeret aftale imellem Færøerne og Danmark, og det står da også i lovens præambel, at den "bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter." Følgelig er den også vedtaget som lov både i det færøske Lagting og det danske Folketing.

Alligevel holder Statsministeriet i København fast i, at dette er en bemyndigelseslov, hvor det er dem, der har den endelige fortolkningsret. Men sådan kan det jo ikke være, hvis der er tale om en overenskomst mellem "ligeværdige parter".

Denne overenskomst, som er vedtaget i begge lande som lov, var det længste, man umiddelbart efter årtusindskiftet fra dansk side kunne strække sig, men det var allerede dengang klart, at den ikke fra et færøsk synspunkt gav Færøerne en tilstrækkelig grad af selvstændig handlefrihed. Færøerne vil for eksempel gerne underskrive aftaler med andre lande i eget navn, men loven fra 2005 fastlægger, at den underskrivende part skal tituleres "Kongeriget Danmark for vidt angår Færøerne". En betegnelse, som man i det færøske politiske system ikke genkender sig selv i, og som man – for at sige det mildt – finder meget besynderlig.

Landsstyrets ambition om indsigt og inddragelse i relevante udenrigs- og forsvarspolitiske forhold hænger sammen med Færøernes behov for større råderum på det udenrigspolitiske område. De nuværende rammer rummer ikke tilfredsstillende muligheder for, at Færøernes regering kan ivaretage egne interesser i tilstrækkelig grad.

Efter vores opfattelse er der tale om et rimeligt og simpelt ønske: At Færøerne på områder under færøsk kompetence i eget navn kan varetage sine udenrigspolitiske interesser, uden at være bundet op til hverken Danmark eller Grønland.

Den uhellige treenighed

I disse tider er vores region i Nordatlanten og Arktis skueplads for stormagternes rivalisering. Det er essentielt for Færøerne at kunne indgå i dialog og forhandlinger med stormagterne og dermed have indflydelse på vores egen skæbne som nation – fremfor kun at være en passiv og tavs brik i stormagternes spil. Det siger sig selv, at parterne i dette Kongerige – Færøerne, Danmark og Grønland – ikke til enhver tid har samme interesser.

Det er en tilbagevendende og grundlæggende problematik, at parterne er nødsaget til at tilpasse sine interesser til hinanden, og at den ene part – Danmark – med sin egen grundlov i hånden har den endelige trumf, den endelige beslutningsret.

Problematikkerne viser sig i flere sammenhænge. Danmarks fastholdelse i, at dette kongerige kun kan have ét medlemskab betyder blandt andet, at Danmark modsætter sig, at Færøerne kan blive fuldgældigt medlem i det Nordiske Samarbejde, og dermed forhindres vi i at kunne deltage på lige fod med vores nordiske søstre- og brødre nationer.

Der er dog også tilfælde, hvor Danmark og Færøerne af givne grunde har separate medlemskaber, fordi Danmark har overladt kompetencer til EU, for eksempel på fiskeriområdet. Så et medlemskab af én og samme organisation kan åbenbart godt splittes op, når Danmark har behov for det. Sådan er det for eksempel i det internationale fiskerisamarbejde i Nordatlanten i NEAFC (North East Atlantic Fisheries Commission) og NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organization), hvor Danmark som EU-land er del af EU's medlemskab af disse organisationer, imens Færøerne og Grønland i disse organisationer repræsenterer sig selv som en slags reduceret udgave af Kongeriget Danmark. Men denne konstruktion medfører begrænsede handlemuligheder for Færøerne og ligeledes for Grønland.

På trods af, at vi her allerede har splittet kongeriget op i to parter, så fastholder den danske regering, at både Færøerne og Grønland er del af et og samme fælles medlemskab. Dette betyder, at Færøerne og Grønland må deles om én stemme, selvom landene selv sagt til tider har modstridende interesser. Konsekvensen af denne stemmeforordning er, at Færøerne og Grønland reelt bliver sat udenfor indflydelse i de tilfælde, hvor landenes interesser ikke er forenelige.

Ikke jura, men politisk vilje

Fra dansk side bliver det gentagne gange fremført, at den danske grundlov ikke tillader, at Færøerne får yderligere udenrigspolitisk manøvrerum. Men på den anden side vil man fra færøsk side sige, at Hjemmestyrelsen og Den Udenrigspolitiske Lov just er vidnesbyrd om, at det har været muligt at udvide denne grundlovs rammer. Yderligere kan man påpege, at Færøerne reelt bliver regnet som en selvstændig folkeretlig enhed og part i internationale sammenhænge. Det blev udtrykkeligt tydeliggjort under den såkaldte 'sildestrid' mellem Færøerne og EU, da EU i 2013 indførte sanktioner mod Færøerne. EU begrundede sine sanktioner ved at henvise til, at Færøerne ikke havde overholdt sine folkeretlige forpligtelser i henhold til FN's Havretskonvention. Som bekendt modsatte den danske regering sig ikke sanktionerne, og dermed anerkendte den danske regering de facto Færøernes status som et selvstændigt folkeretligt subjekt.

Historien viser, at pragmatiske løsninger har været afgørende i udviklingen af forholdet mellem Færøerne og Danmark, og at vilje til pragmatiske løsninger, der tilgodeser alle parter, er en nødvendighed for vores fællesskabs fremtid. Der er bred politisk konsensus blandt færinger om, at det under alle omstændigheder både vil være naturligt og hensigtsmæssigt at holde fast ved de stærke relationer og samarbejdet med Danmark. Men såfremt at den danske forståelse og fortolkning af grundloven er en forhindring for, at Færøerne kan fungere og varetage egne interesser internationalt, kan vi blive nødt til at genoverveje rammerne for vores samarbejde – og om Færøerne og Danmark skal indgå i et samarbejde udenfor grundloven.

Når nu både færinger og danskere er enige om, at vi bør have et tæt og godt samarbejde i fremtiden, og begge parter tillægger principiel ligeværdighed i relationen stor betydning, så burde vi kunne finde en pragmatisk og god model for samarbejdet fremover.

Hvis færøske og danske myndigheder kan enes om en ny, tidssvarende og respektfuld ramme for vores relation, hvor parterne kan møde hinanden i øjenhøjde, burde det være muligt at komme videre i vores gensidige samarbejde.

En global landsby

Den færøske økonomi drives i høj grad frem af et moderne, teknologisk avanceret fiskeopdrætserhverv og fiskeri. Med en befolkning på 53.000 producerer landet fisk til konsum for mange millioner mennesker rundt omkring på kloden. Færøske virksomheder producerer også udstyr, tjenester med mere til både sin egen og udenlandske maritime sektorer. Dermed er samhandel, markedsadgang, fiskeriaftaler og samarbejde med andre maritime nationer, blandt andet om bæredygtig forvaltning af havets ressourcer, vitale for Færøerne.

Vi har specielt siden Den Kolde Krigs afslutning oplevet en lang periode med tiltagende globalisering, hvor verdens lande er blevet knyttet stadig tættere sammen. Denne udvikling er kendetegnet ved stadig tættere forsynings- og handelsnetværk, hvor teknologisk udvikling, varer, tjenester, valuta, budskaber og individer er blevet mere og mere mobile, og man er mindre begrænset af geografiske hindringer. Sociale medier har på individniveau bidraget til at ændre den store ukendte verden til en global landsby.

Desværre har vi også her i de senere år set kæppe blive stukket i hjulet på det globale system. Rivalisering mellem USA og Kina er ophav til nogle af disse kæppe. Men det er langt fra sikkert, at det, der synes at give mening for en supermagts forsøg på at opnå eller bevare dominans, også er gavnligt for de mindre nationer. Små lande har tværtimod som regel interesse i et åbent og velreguleret internationalt samfund, således som ambitionen er med for eksempel Verdenshandelsorganisationen WTO.

Færøerne er et lille land, ligesom også Danmark og de øvrige nordiske lande. Om man har en befolkning på 5 millioner eller 50.000 er nærmest lige meget i den store globale sammenhæng. Den færøske udenrigspolitik er en konstatering af, at Færøerne er en del af dette internationale samfund, og at Færøerne er et land med et stort behov for at kunne ivaretage sine egne interesser på den internationale arena.

Vores udenrigspolitik drejer sig dog ikke kun om at sikre adgang, rettigheder og indtægter, om end dette er vigtige centrale mål, men ligeledes om at tage internationalt medansvar sammen med andre nationer, være aktive i internationale samarbejder og tage del i de udfordringer, det internationale samfund står overfor.

Færøerne er blandt andet aktive indenfor udviklingssamarbejde og bistand, er med til at sikre bæredygtig administration af havets ressourcer, begrænse udledning af drivhusgasser, fremme menneskerettigheder og advokere for frihandel, der kan bane vej for vækst og velstand for verdens befolkninger.

At være aktiv på den udenrigspolitiske arena er en grundlæggende forudsætning for alle verdens lande. Specielt siden Anden Verdenskrig er internationale og bilaterale samarbejder blevet stadig mere omfattende og fundamentale for udviklingen, også indenlands. Konventioner, samarbejder og internationale organisationer koordinerer, regulerer og integrerer samarbejdet mellem lande på flere og flere områder. Dermed bliver mange hjemlige anliggender og problemstillinger påvirket af udvikling og processer i udlandet og forholdet imellem lande.

Dermed er udenrigspolitik en forudsætning for vækst og velfærd i Færøerne. Indenrigs- og udenrigspolitik er to sider af samme sag. Derfor er udenrigspolitisk deltagelse og samarbejde stadig mere vital for Færøernes fremtid. Det drejer sig nemlig om at kunne have indflydelse på sin egen skæbne.